

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ГОЛОВНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

СОКОЛЬСЬКА Т.В., К.Е.Н.,
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

У статті висвітлені особливості розвитку інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві та їх вплив на конкурентоспроможність галузі. Обґрунтована необхідність здійснення наукових розробок з урахуванням потреб та попиту виробників та споживачів на нові матеріали, продукти, технології, зміщення акценту державної підтримки розвитку наукових досліджень в навчальних закладах.

The paper highlights peculiarities of innovative process development in agriculture production and their influence on the branch compatibility. We have grounded the necessity of implementing scientific tools considering producers and customers' needs and demand for new materials, products, technologies, shifting an accent of state support for development of scientific research in educational institutions.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне конкурентоспроможне виробництво неможливе без повної реалізації науково-технічного потенціалу. Орієнтація України на інноваційний шлях розвитку є одним із найбільш значимих факторів прискорення економічного росту вітчизняної агросфери, її технічного та соціально-економічного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності на світовому продовольчому ринку. Саме посилення інтеграції науки з виробництвом, широке впровадження наукових досягнень в практику сільського господарства – головна умова підвищення його економічної ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що роль інновацій, механізм їх впровадження, їх вплив на економічні процеси вже достатньо обґрунтовані в науковій літературі представниками різних шкіл. Значний вклад у формування наукового уявлення про інновації та їх роль в економіці і внесли праці таких зарубіжних учених, як: П. Дракер, Р. Менц, В. Томпсон, Й. Шумпетер, К. Ерроу і ін. Серед вітчизняних вчених, значну увагу дослідженню інноваційних процесів приділяли: М. Бессідін, В. Гесць, М. Домішній, Я. Жаліло, О. Лапко, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, О. Шпичак та ін.

Разом з тим, не виважена інноваційна діяльність в аграрній сфері економіки, що стосується питань впровадження нових технологій, управління процесами інноваційної діяльності, ролі держави при цьому, породжує ряд нових проблем, що потребують окремого дослідження.

Цілі статті полягають у вивченні особливостей розвитку інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві та їх впливу на конкурентоспроможність галузі.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна модель розвитку сільського господарства – це новий вимір економічних і соціальних відносин у галузі, який базується на пріоритетному розвитку знань і технологій та їх використанні [1].

Інноваційний процес в аграрному секторі є постійним і безперервним потоком перетворення технічних і технологічних ідей в нові технології або окремі її складові частини і доведення їх до використання безпосередньо у виробництві з метою здобуття якісно нової продукції.

На нашу думку, головна особливість інновацій в агросфері полягає не в створенні принципово нової продукції в галузі, а в освоєнні в господарській практиці нових технологій, заснованих на дослідженнях науки і техніки. Важливими складовими інноваційного процесу агросфери виступають: управлінсько-інформаційна, фінансово-економічна, техніко-технологічна, маркетингова діяльність. Проте з огляду на нинішню ситуацію в АПК можна констатувати факт зниження активності інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Незважаючи на те, що інноваційна діяльність тісно пов'язана з конкурентоспроможністю, сільське господарство України на сьогодні є найбільш консервативним до нововведень. Це викликано низькою платоспроможністю населення на внутрішньому ринку. Селяни не спроможні купувати науково-технічну продукцію і впроваджувати її у виробництво, а крупним агрохолдингам потрібен прибуток сьогодні, а не на перспективу.

Проведений в ході дослідження аналіз показує, що після 90-х років вітчизняні сільськогосподарські підприємства вимушені були значно скорочувати оновлення техніки і інших основних засобів, внесення добрив, хімічних засобів захисту рослин, що у свою чергу призвело за собою недопустиме спрощення технологій виробництва сільськогосподарської продукції, порушення агротехнічних термінів виконання польових робіт, і, як наслідок, зниження врожайності, погіршення якості продукції, зростання собівартості (табл.1).

**Внесення добрив під сільськогосподарські культури
(сільськогосподарські підприємства; на 1 га посівної площі)**

	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Мінеральні добрива, кілограмів поживної речовини</i>							
Внесено під посіви зернових та зернобобових культур	132	15	33	35	41	50	61
<i>Органічні добрива, тони</i>							
Внесено під всі посіви зернових та зернобобових культур	6,5	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4

* Складено за даними Держкомстату України [2].

Дані таблиці 1 свідчать про те, що внесення мінеральних добрив скоротилося у 2008 році порівняно з 1990 рр. на 53,78%, а органічних – в 2,6 рази. Окрім того, використання застарілої збиральної техніки призводить до значної втрати уже вирощеного врожаю. Абсолютно занедбано насінництво в Україні. Втрачається генетичний потенціал, наросений протягом багатьох десятиліть. Ще складнішу ситуацію спостерігаємо в тваринництві.

Можливі успіхи сільськогосподарської науки, її вплив на сільське господарство, науково-технічний прогрес в галузі значною мірою залежать від її фінансового потенціалу, тобто від того, наскільки суспільство може забезпечити галузь засобами, необхідними для реалізації науково-технічних програм і організації виробництва наукової продукції.

Якщо розглянути молочну галузь, то першочерговим завданням розвитку інновації тут є, насамперед, техніко-технологічна складова, через неналежний розвиток якої ми отримуємо неякісну молочну сировину, а отже лише 1,3% рентабельності за 2009 рік. На сьогодні доїння корів є найбільш складною технологічною операцією під час виробництва молока. Весь процес являє собою інтегровану систему, в якій технічні та технологічні складові вступають у безпосередню взаємодію з біологічними об'єктами – людиною та твариною. У зв'язку з цим, фізіологічний стан корів та їх молочна продуктивність значною мірою залежать від технічних засобів для забезпечення процесу доїння і отримання якісної продукції.

Процес реформування молочного скотарства України потребує поступового скорочення використання технології прив'язного утримання корів, яке в країнах Європи з розвиненою галуззю практично не застосовується [3].

Питання технічного забезпечення технологічного процесу доїння корів на молочних фермах в Україні в основному вважається вирішальним; потребують подальшого вдосконалення доїльні зали в напрямі впровадження електронної системи з управління процесом доїння корів залежно від рівня їх молоковіддачі; доїльні установки доцільно оснастити детекторами маститу у тварин. Основна увага має бути приділена формуванню інноваційних чинників, направлених на оновлення техніко-технологічним основ аграрного виробництва, його диверсифікацію з метою розробки і освоєння випуску якісних продуктів харчування.

У зв'язку із ситуацією, що склалася в Україні, необхідна виважена державна підтримка. Підтримуючи розвиток національних високих технологій, на нашу думку, доцільним було б запровадження світового досвіду, який виправдав себе і довів право на існування у передових країнах світу. Але для цього має бути сформована державна програма інноваційного розвитку сільського господарства, за якою необхідно визначити пріоритетні напрями. Наукові дослідження за цими напрямками мають бути профінансовані в повному обсязі а виконавці визначені на конкурсній основі.

Держава має змістити акценти своєї підтримки в бік вузівської науки, яка виправдала себе в передових країнах світу, бо саме у вищих навчальних закладах наукова діяльність відбувається у завершеному ланцюгу: освіта – наука – практика – виробництво.

Досить важливим напрямом державної політики має бути побудова комплексу законодавчих та організаційних заходів, направлених на формування в АПК «міцного» інноваційного клімату – хороших умов для введення різного роду нововведень.

Таким чином, можна сформулювати конкретні елементи державної підтримки формування інноваційної системи:

збільшення цільової підтримки досліджень, пов'язаних з національними інтересами і пріоритетами, з глобальними проблемами, з довгостроковим прогнозуванням наслідків управлінських рішень і впровадження нових технологій;

- стимулювання кооперації між суб'єктами інноваційної діяльності, сприяння у формуванні партнерських стосунків між учасниками інноваційної сфери;

- розширення сприяння науково-технічному розвитку і інноваційному процесу за допомогою введення пільг і преференцій для приватного сектора, що інвестує в розвиток науки і широко

використовує інновації; орієнтування наукових досліджень на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку економіки;

- здійснення наукових розробок з урахуванням потреб та попиту виробників та споживачів на нові матеріали, продукти, технології;

- доведення результатів наукової і науково-технічної діяльності до стану інноваційного продукту та його подальша комерціалізація;

- активне впровадження актуальних наукових розробок та інноваційних проектів і договорів з кінцевими споживачами;

- державна підтримка сучасних лабораторій на виконання фундаментальних і прикладних досліджень;

- побудова наукової інфраструктури на основі сучасних форм інноваційної діяльності: інноваційних кластерів, технологічних та наукових парків тощо;

- необхідна державна частка підтримки фінансами вищих навчальних закладів, надання пільг оподаткування виробництв, які будуть партнерами і спонсорами.

Висновки. Науково обгрунтоване проведення аграрних реформ з посиленням інноваційної спрямованості можливо лише при подальшому розвитку і удосконаленню наукових досліджень і практичної їх реалізації, включаючи досконаліші технології, продуктивні сорти сільськогосподарських культур і породи тварин, нові технічні засоби, тощо.

Формування механізму стимулювання інноваційної модернізації сільського господарства країни потребує виваженої державної науково-технічної і інноваційної політики: створення конкурентоспроможного сектора досліджень зосередженого у вищих навчальних закладах

Література.

1. Голомша Н.Є. Інноваційні фактори підвищення конкурентоспроможності сільського господарства України [Електронний ресурс]. / Н.Є. Голомша. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Статистичний збірник. Сільське господарство України у 2008 р. / Держкомстат України. – К.: Техніка, 2009. – 370 с.

3. Кудлай І. Перспективи розвитку доїльного обладнання / І. Кудлай, В. Смоляр // Агроекономіка. – 2010. – №6. – С.50-51.